

Sygn. akt : II AKa 497/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	SSA Helena Kubaty
Sędziowie	SSA Alicja Bochenek (spr.) SSO del. Piotr Filipiak
Protokolant	Agnieszka Przewoźnik

przy udziale Prokuratora Prok. Apel. Małgorzaty Bednarek

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2013 r. sprawy

wnioskodawcy **R. B.**

- w przedmiocie zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu internowania -

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 19 września 2012 r.

sygn. akt. V Ko 8/12

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację za oczywiście bezzasadną;
2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt II AKa 497/12

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 20 grudnia 2011 roku złożonym w imieniu własnym oraz rodziny R. B. zażądał unieważnienia postanowienia o internowaniu i zasądzenia z tytułu internowania odszkodowania oraz zadośćuczynienia, a w szczególności kwoty 70.000,00 zł z tytułu utraty pracy i mieszkania oraz zadośćuczynienia w wysokości 150.000,00 zł za doznaną krzywdę polegającą na tym, że wymuszono na nim emigrację całej rodziny na podstawie paszportu bez prawa powrotu.

Wyrokiem z dnia 19 września 2012 roku w sprawie o sygn. akt V Ko 8/12 Sąd Okręgowy w Katowicach na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23.02.1991 roku z

późn. zm.), zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy R. B. kwotę 16.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od daty prawomocności wyroku, oddalając wniosek w pozostałym zakresie. Kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając go w części oddalającej wniosek i zarzucając mu w oparciu przepisy art. 444 k.p.k. i art. 425 §1, 2 i 3 k.p.k.:

1. obrazę przepisów prawa procesowego, w szczególności art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 440 k.p.k. i 558 k.p.k. w zw. z art. 322 k.p.c. wynikającą z wadliwego rozważenia wszystkich okoliczności sprawy lub pominięcie innych, co ostatecznie przesądziło o nieprawidłowej ocenie wysokości świadczeń zasądzonych na rzecz wnioskodawcy lub pominięcie innych żądanych przez represjonowanego oraz nie przyznanie mu odszkodowania;

2. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego oraz przepisów kodeksu cywilnego poprzez oddalenie wniosku o odszkodowanie za utracone przychody w ostatnim miejscu pracy zawodowej, zwolnienie z pracy po opuszczeniu internowania, nie przyznanie stosownego zadośćuczynienia i odszkodowania, mimo iż emigracja wnioskodawcy odbyła się przyczyn politycznych przez jej wymuszenie jako warunek wcześniejszego zwolnienia z ośrodka dla internowanych jako dodatkowa represja;

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych i mających wpływ na treść wyroku poprzez poczynienie ustaleń na podstawie nieprawidłowej oceny dowodów, jak również nieprawidłowego stosowania tak przepisów prawa materialnego jak i procesowego.

Podnosząc powyższe zarzuty, pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 2 przez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy odszkodowania w żądanych wysokościach oraz zadośćuczynienia, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 i pkt 2 poprzez określenie należnego wnioskodawcy zadośćuczynienia i odszkodowania ponad kwotę 16.000,00 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Złożoną przez pełnomocnika wnioskodawcy R. B. apelację, Sąd Apelacyjny uznał za oczywiście bezzasadną, bowiem żaden z podniesionych w niej zarzutów nie zasługiwał na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie bezspornym pozostaje, że wnioskodawca R. B. na mocy decyzji o internowaniu (...) w K. nr III – 220 z dnia 13 grudnia 1981 roku w okresie od dnia 22 grudnia 1981 roku do dnia 29 kwietnia 1982 roku był internowany i przebywał w ośrodku internowania w J. S.. Ponieważ internowanie to miało bezpośredni związek z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia

1981 roku stanu wojennego oraz z działalnością związkową wnioskodawcy, zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego

bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23.02.1991 roku z późn. zm.) wnioskodawcy przysługiwało prawo do żądania od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w wyniku wykonania wyżej wskazanej decyzji. Rozpoznając złożony przez wnioskodawcę wniosek

o odszkodowanie i zadośćuczynienie, mając na względzie zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, Sąd Okręgowy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 16.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od daty prawomocności wyroku, oddalając wniosek w pozostałym zakresie, jako niezasadny.

Odnosząc się do złożonej apelacji, to w pierwszej kolejności wskazać należy, że zarzuty w niej podniesione zostały sformułowane w sposób chaotyczny, a sporządzone na ich poparcie uzasadnienie oderwane jest od realiów niniejszej sprawy oraz zgromadzonego materiału dowodowego, a nade wszystko część zarzutów wzajemnie się wyklucza. Tego rodzaju mankamenty złożonego środka odwoławczego są trudne do zaakceptowania przez Sąd Apelacyjny z uwagi na fakt, że pochodzą od wykwalifikowanego, profesjonalnego podmiotu. I tak, wskazać należy, że zarzut naruszenia prawa materialnego nie może być podnoszony równocześnie z zarzutem błędu w ustaleniach stanu faktycznego, czego skarżący najwyraźniej nie dostrzega. Są to zarzuty, które wzajemnie się wykluczają. Zarzut naruszenia prawa materialnego może być skutecznie postawiony wyłącznie, gdy ustalenia stanu faktycznego nie są kwestionowane, a przez to uznane są przez skarżącego jako prawidłowe i nie budzące żadnych wątpliwości. W przedmiotowej sprawie intencję skarżącego można jedynie domniemywać, co już samo przez się uchybia zasadom prawidłowo skonstruowanego środka odwoławczego.

Wytykając skarżącemu powyższe błędy apelacji, Sąd Apelacyjny w odpowiedzi na poszczególne zarzuty zmuszony był stwierdzić, iż zarzut obrazy art. 7 k.p.k.

w żaden sposób nie został przez skarżącego wykazany. Skarżący na jego poparcie nie wskazał żadnych argumentów, podejmując jedynie próbę polemiki z ustaleniami

Sądu I instancji. Przypomnieć należy, że swobodna, a więc zgodna z zasadami sformułowanymi w tym przepisie ocena materiału dowodowego stanowi uprawnienie Sądu meriti i pozostaje pod ochroną art. 7 k.p.k., dopóki skarżący nie udowodni, iż Sąd ten oparł rozstrzygnięcie na okolicznościach nieujawnionych w toku przewodu sądowego, bądź też ujawnionych, ale ocenionych w sposób sprzeczny ze wskazaniami wiedzy, logiki i doświadczenia życiowego, czego apelujący nawet nie próbował wykazać.

Za chybiony uznać należy także zarzut obrazy art. 4 k.p.k. Mimo braku skonkretyzowania tego zarzutu stwierdzić należy, że kontrola odwoławcza nie ujawniła sprzecznych z treścią ww. przepisu ustaleń Sądu I instancji, a tym samym naruszenia zasady nakazującej zachowanie obiektywnego stosunku do stron procesowych i obiektywnej oceny wszystkich dowodów zgromadzonych w sprawie

Za chybiony należy również uznać podnoszony przez skarżącego zarzut obrazy art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. 1997.88.553 z późn. zm.) oraz przepisów prawa cywilnego regulujących kwestię zadośćuczynienia i odszkodowania w zakresie, w jakim kwestionuje on wysokość przyznanego wnioskodawcy zadośćuczynienia oraz uznanie za niezasadne przyznania odszkodowania. Zauważyć przy tym należy, że autor apelacji, poza ogólnym powołaniem się na przepisy prawa cywilnego, nie wykazał

w najmniejszym nawet stopniu, na czym konkretnie miałyby polegać uchybienie przez Sąd pierwszej instancji tymże przepisom, a także gdzie tkwi sprzeczność ustaleń tego Sądu z zebrany materiałem dowodowym.

Zgodnie z art. 445 § 1 i 2 k.c. mającym zastosowanie w sprawie w związku

z art. 558 k.p.k. zadośćuczynienie powinno być odpowiednie. Ustalenie tej kwoty należy więc do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, co oczywiście nie jest równoznaczne z dowolnością jej określenia. Sąd ustalający wysokość kwoty przyznanej tytułem zadośćuczynienia powinien mieć na uwadze, iż nie może być ono symboliczne, ale z drugiej strony powinno odzwierciedlać rzeczywiście doznaną krzywdę i służyć jej skompensowaniu. Tym samym kwota przyznana tytułem zadośćuczynienia powinna być przybliżonym ekwiwalentem cierpień psychicznych

i fizycznych jakich doznał wnioskodawca. Istota krzywdy decyduje także o jej niewymierności. Przyznanego zadośćuczynienia nie należy traktować na zasadzie pełnej ekwiwalentności, którą charakteryzuje wynagrodzenie szkody majątkowej. Wysokość kwoty zadośćuczynienia, o której stanowi art. 445 § 1 k.c. ma służyć złagodzeniu doznanej krzywdy, a jednocześnie nie może być źródłem wzbogacenia (por. wyrok SN z dnia 9 lutego 2000 roku, III CKW 582/98, LEX 52776). Kwota zasądzona przez Sąd Okręgowy od Skarbu Państwa zadośćuczynienia na rzecz R. B. w pełni odpowiada powyższym założeniom.

Stwierdzić też należy, że w treści apelacji pełnomocnika wnioskodawcy nie wskazano na istotne elementy, które zostały pominięte przez Sąd I instancji w procesie kształtowania wysokości zadośćuczynienia. Sąd ten, o czym przekonuje zarówno

treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku, jak i sama wysokość zadośćuczynienia, prawidłowo uwzględnił okoliczności istotne przy ustalaniu jego kwoty, nadając jednocześnie wszystkim tym elementom właściwe znaczenie. Brak zatem jakichkolwiek przesłanek do podwyższenia przyznanego wnioskodawcy zadośćuczynienia. Stanowisko Sądu w tym zakresie zostało logicznie

i przekonywająco uzasadnione. Pisemne motywy rozstrzygnięcia pozwalają na poznanie toku rozumowania, który doprowadził tenże Sąd do wniosku, iż zasądzona kwota odpowiada poniesionej przez wnioskodawcę krzywdzie. Sąd Apelacyjny

w całości akceptuje argumentację Sądu I instancji w tym zakresie. Jak wyżej wspomniano, ustalenie konkretnej, należnej z tego tytułu kwoty zadośćuczynienia mieści się w granicach swobodnego sędziowskiego uznania i tylko wówczas, gdyby jawiła się ona jako rażąco niewspółmierna, czy wręcz symboliczna, sąd II instancji byłby uprawniony do jej zmiany. Wbrew twierdzeniom skarżącego przyznana przez Sąd Okręgowy kwota zadośćuczynienia stanowi w przekonaniu sądu odwoławczego odczuwalną wartość ekonomiczną, jest adekwatna do stopnia poniesionej przez wnioskodawcę krzywdy, odpowiada również okresowi internowania. Kwota ta

z pewnością nie jest rażąco niska, czy wręcz niesprawiedliwa, jak podnosi apelujący zarzucając naruszenie przepisu art. 440 k.p.k., wobec czego zarzut ten należy uznać za chybiony.

Sąd Okręgowy przyznając wnioskodawcy 16.000 złotych zadośćuczynienia miał w polu widzenia istotę internowania, a mianowicie to, że wnioskodawca wbrew swojej woli został zmuszony do rozłąki z rodziną – żoną i dwójką małych dzieci, nie miał informacji odnośnie przebiegu oraz czasu trwania internowania, co z pewnością potęgowało u niego strach oraz obawę o własne zdrowie i życie. Z drugiej strony

w polu widzenia Sądu Okręgowego znalazł się też fakt, że wnioskodawca w czasie wykonywania decyzji o internowaniu nie był szczególnie źle traktowany, brak dowodów na to, aby narażony był na szczególne udrczenie, czy aby stosowana była wobec niego przemoc fizyczna. Jak wynika z treści sporządzonego uzasadnienia, Sąd Okręgowy uznał, że zasądzona kwota zadośćuczynienia winna zrekompensować wyrządzoną R. B. faktem internowania krzywdę. Ustalając powyższe, Sąd miał na uwadze zarówno charakter kompensacyjny zadośćuczynienia, jak i to,

by przyznana kwota nie była nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy, tj. by utrzymana była w granicach odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej polskiego społeczeństwa. Na rozmiar uwzględnionej przez Sąd krzywdy składały się cierpienia fizyczne i psychiczne internowanego, stopień ich natężenia i czas trwania, przy czym Sąd uznał, iż brak dowodów na to, by wnioskodawca R. B. w czasie internowania był bity, poniżany, chorował lub też uskarżał się na stan zdrowia. Powyższe ustalenia jako prawidłowe i zgodne ze zgromadzonym materiałem dowodowym należało w pełni zaakceptować, podobnie jak wyciągnięte na ich podstawie wnioski.

Na podzielenie nie zasługuje również zarzut naruszenia art. 8 ust. 1 ustawy

z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

w zw. z art. 361 § 2 k.c., dotyczący przesłanek zasądzenia odszkodowania. Zgodnie

z treścią powołanego wyżej art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego odszkodowanie przysługuje za szkodę wynikłą z wykonania decyzji o internowaniu.

Treść powołanego przepisu wskazuje, iż odszkodowanie należne osobie represjonowanej powinno zrekompensować uszczerbek w jej mieniu pozostający

w związku przyczynowym z wydaniem orzeczenia lub decyzji, o których mowa

w art. 8 ust. 1 cytowanej ustawy, zarówno w zakresie rzeczywiście poniesionej straty, jak i utraconych przez wnioskodawcę korzyści. Okoliczność, iż szkoda powinna wynikać bezpośrednio z wykonania decyzji o internowaniu w trakcie stanu wojennego, nie oznacza ograniczenia jej do skutków powstałych w wyniku fizycznego pozbawienia

wolności i tylko w czasie jego trwania, a skutki te mogą wykraczać poza moment zwolnienia wnioskodawcy nie tracąc przymiotu bezpośredniości. Każda szkoda ma bowiem charakter dynamiczny i obok pierwotnego uszczerbku mogą się pojawiać dalsze, pozostające w normalnym związku przyczynowym ze zdarzeniem rodzącym odpowiedzialność odszkodowawczą, uszczerbki majątkowe zarówno o charakterze utraconych korzyści, jak i poniesionych strat.

Wbrew twierdzeniom pełnomocnika wnioskodawcy, zgodzić należy się z Sądem a quo, iż brak podstaw do przyjęcia jakiegokolwiek szkody po stronie wnioskodawcy, wynikającej z faktu jego internowania, zarówno w postaci *damnum emergens*, tj. rzeczywiście poniesionej straty i to występującej w czasie wykonywania decyzji o internowaniu, jak i z wyłączeniem późniejszych jej skutków o charakterze *lucrum cessans*.

Z uwagi na cywilnoprawny charakter odszkodowania z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego uwzględnić należy także art. 361 § 1 k.c. stanowiący, że zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła i w tych granicach może dochodzić naprawienia szkody obejmującej poniesione straty oraz korzyści, które mógł osiągnąć, gdyby szkoda nie wystąpiła. Zatem dla uwzględnienia roszczenia o odszkodowanie konieczne jest wykazanie także normalnego związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem rodzącym odpowiedzialność odszkodowawczą, a szkodą, która powstała na skutek tego zdarzenia. Zgodnie z przepisem art. 8 ust. 3 cytowanej ustawy oraz art. 558 k.p.k. zastosowanie w sprawie o odszkodowanie znajdzie także przepis art. 232 k.p.c., w myśl którego ciężar dowodu spoczywa na stronie wywodzącej z danego faktu skutki prawne.

W rozpatrywanej sprawie na wnioskodawcy spoczywał zatem ciężar wykazania zaistnienia szkody, której naprawienia się domaga. W tym wypadku, analiza akt sprawy prowadzi do konkluzji, że wnioskujący nie wskazał żadnych okoliczności związanych z koniecznością zasądzenia mu odszkodowania w związku z internowaniem. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika bowiem, że przed i w czasie internowania R. B. zatrudniony był w Hucie (...) na stanowisku inspektora ds. pożarnictwa, natomiast informacja dostarczona przez następcę prawnego pracodawcy – (...) S.A. (k. 42-43 akt sprawy) potwierdza fakt, że za cały okres internowania wypłacono mu wynagrodzenie w wysokości, która nie odbiegała od średniego miesięcznego wynagrodzenia, porównując jego wysokość z zestawieniem wynagrodzeń przez niego uzyskiwanych przed internowaniem. Nadto, w związku z rozwiązaniem umowy o pracę z dniem 31 maja 1982 roku na zasadzie porozumienia stron, została mu wypłacona odprawa w wysokości 53.550,00 zł na podstawie Uchwały nr 169 R.M., a to w związku z tym, że zobowiązał się do prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek. Wobec czego nie było podstaw do przyznania wnioskodawcy jakiegokolwiek odszkodowania z tytułu utraconego wynagrodzenia za pracę. Z uwagi na powyższe ustalenia, wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, brak również podstaw do uznania, iż wskutek internowania stracił on pracę. Z dokumentów dotyczących zatrudnienia wnioskodawcy nie wynika też, aby rozwiązanie z nim stosunku pracy powiązane było z faktem internowania, z działalnością związkową lub polityczną.

Odnosząc się natomiast do twierdzeń apelującego, iż podane we wniosku kwoty szkody jaką poniósł w związku z internowaniem są potwierdzeniem strat finansowych faktycznie zaistniałych, a których udokumentowanie nie jest na chwilę obecną możliwe ze względu na upływ czasu, a także podniesionego w związku z nimi zarzutu obrazu art. 322 k.p.k. w zw. z art. 558 k.p.k., wskazać należy, że z uprawnienia zawartego w ww. przepisie Sąd meriti może skorzystać dopiero wówczas, gdy po wyczerpaniu wszystkich dostępnych dowodów okaże się, że ścisłe udowodnienie żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione. W niniejszej sprawie poza gołosłownymi wypowiedziami skarżącego, nie wskazano nawet na rodzaj innych poza tymi związanymi z wynagrodzeniem, poniesionych szkód mających związek

z internowaniem, czy na okoliczności poniesienia tego uszczerbku. Istotnym przy tym jest, iż stosowanie normy z art. 322 k.p.c. nie może być spowodowane bezczynnością strony nie przejawiającej inicjatywy dowodowej i prowadzić do uchylenia się przez stronę od obowiązku przedstawienia dowodów, który na niej spoczywa. Strona ma obowiązek wyczerpania wszystkich dopuszczalnych środków dowodowych i wykazania istnienia przesłanki zastosowania przepisu art. 322 k.p.c. tj. wykazania, że ściśle udowodnienie żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione. Brak takich działań prowadziłoby do omijania wskazanych wyżej przepisów i wadliwego stosowania przepisu art. 322 k.p.c. gdyż wówczas ocena sądu musiałaby być uznana za dowolną.

Podkreślenia w sprawie niniejszej wymaga także to, iż przepis art. 8 ust. 1 w/w. ustawy, wyraźnie ogranicza możliwość zasądzenia odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wyłącznie do skutków wykonania orzeczenia albo decyzji. W konsekwencji czego, na gruncie wspomnianej ustawy brak jest podstaw do zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za inne niewątpliwe przejawy represji, ale nie związane bezpośrednio z wykonaniem wydanego orzeczenia lub decyzji. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 października 2011 roku II AKa 403/11). Dlatego też podniesione przez pełnomocnika argumenty, związane z wymuszoną na wnioskodawcy decyzją o opuszczeniu kraju, a także utratą mieszkania nie mogły zostać uwzględnione przy orzekaniu o zadośćuczynieniu oraz odszkodowaniu na podstawie ustawy lutowej, bowiem nie wykazują bezpośredniego związku z wykonaniem w stosunku do wnioskodawcy decyzji o internowaniu.

Niezależnie od tego wskazać należy, że powołany art. 8 ust. 1 ustawy lutowej jest tylko jedną z podstaw odpowiedzialności Skarbu Państwa i nie wyklucza wystąpienia z roszczeniami w oparciu o przepisy prawa cywilnego w postępowaniu cywilnym, w związku z czym, sprawa R. B., M. B. (1), K. B. i M. B. (2) w zakresie żądania zadośćuczynienia za przymusową emigrację wyłączono i przekazano do rozpoznania na zasadach ogólnych Wydziałowi Cywilnemu Sądu Okręgowego w Katowicach.

Reasumując, Sąd Apelacyjny uznał, że wszystkie przedstawione wyżej okoliczności zdecydowały o uznaniu wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach w sprawie wniosku R. B. o odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z internowaniem za w pełni trafny i oparty na prawidłowo poczynionych ustaleniach faktycznych, które następnie zostały należycie ocenione w świetle obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa. W związku z powyższym, orzeczono o utrzymaniu zaskarżonego wyroku w mocy, obciążając kosztami postępowania odwoławczego Skarb Państwa, stosownie do przepisu art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.